

Hogyan béküljünk meg szomszédainkkal?

Glatz Ferenc interjúja a Vajdaság Mának

A délvidéki magyar népiértés 66. évfordulójára rendezett szegedi megemlékezés egyik vendége volt Glatz Ferenc akadémikus, a szerb-magyar történelmi megbékélés bizottságának magyar elnöke. Felszólalásában (Megbékélés, de hogyan?) erről a folyamatról beszélt.

- Az előadásából is kitűnt, hogy globális gazdasági kényszer is sodorja a délkelet-európai országokat a megértés, az együttműködés, a megbékélés irányába. Ennek az egyik sürgető feltétele, ahogy Ön is fogalmazott, a II. világháború pszichikai/lelki lezárása.

- Európában, ahol egy adott kontinensrészén a világ legnagyobb számú azonosan kiművelt kultúrája él, legalább 22 olyan anyanyelvet sorolhatunk fel, amelyiken a világ természettudományos, humán és szépirodalma elérhető. A nemzetállamok korában az elmúlt 150 évben állandó konfliktusok alakultak ki a nemzetállamokba szorított kisebbségek és a többség között. Ezt egészen addig meg lehetett próbálni háborúkkal elintézni (pl. az I. és II. világháború), amíg rá nem jöttünk arra, hogy nem lehet a határok ide-odatologatásával, kitelepítéssel vagy agyonveréssel, ahogy az pl. Szerbiában történt, ezeket a konfliktusokat megoldani. Ekkor az új európai egységesülés szellemében gondolkodó politikusok (Adenauer, De Gaulle) álltak elő azzal az ötlettel, hogy nemzetek közötti megbékélési bizottságokat és programokat kell felállítani. Ez meg is történt 1961-62-ben Németország és Franciaország között, aztán folytatódott Ausztria és Olaszország, Lengyelország és Németország (1972) vonatkozásában, illetve a svéd- finn megbékéléssel. A tanulság: mindenhol azzal kellett kezdeni, hogy a közös történelmi problémáról őszintén beszélnek, mindenki bevallja a saját tévedéseit, ha úgy tetszik, rútságait is, ugyanakkor meg kellett egyezni a másik országban lévő kisebbségek jogállásáról, arról, hogy ezeknek milyen autonómia, főleg kulturális autonómia jár. Mindez azonban Kelet-Közép-Európában, ahol szovjet megszállás volt, kommunista rendszer, nem történt meg. 1990-ben nekünk egy 30 éves adósságunk volt a nyugat-európai megbékélési politikákkal szemben.

- Az elmúlt 20 év vonatkozásában mit mutat a mérleg nyelve?

- Ha 1990 és 2010 között mérleget készítünk, akkor derül ki, hol áll a szlovák-magyar, román-magyar, szerb-magyar megbékélés (a közös történelem feldolgozása, halottaink felkutatása, emlékhelyek építése stb.). Rá kell jönnünk arra, hogy nem valami periferikus problémáról van szó, hanem egy európai folyamatnak vagyunk a részei, és addig nem tudjuk az EU-kínálta lehetőségeket kihasználni (közös befektetések, államközi együttműködés, vízgazdálkodás, Duna-stratégia, vidékpolitika), amíg bennünk érzelmi ellentétek munkálnak. Az a véleményem, hogy anélkül nem lesz gazdasági élénkülés Délkelet-Európában, nem lesznek

nagyberuházások, amíg a nemzeti/etnikai ellentétek megoldatlanok maradnak. Ahogy nekünk gondjaink vannak szomszédjainkkal, ugyanúgy a szerbeknek is el kell számolniuk a horvátokkal, albánokkal, magyarokkal, muzulmánokkal. Ez pedig nem egy utolsó feladat, de enélkül rosszul jövünk ki az elkövetkező 20 évben mindannyian. Húzzuk egymás fülét, cibáljuk egymás haját, de akkor is meg kell békülni. Ha mi lenyeltük a békát az 1960-as években, amikor bemutatták az újvidéki razziáról készült filmet (rendezője Kovács András), és éjszakákat vitatkoztuk a kollégiumban a magyarság szerepéről, akkor jó, hogyha szerb barátaink is megteszik ugyanezt.

- A vegyes bizottság munkájában mennyire nyitottak a szerb történészkollégák az együttműködésre?

- Csak a legjobbakat tudom mondani a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia vezetőiről. A szerbek most legalább annyira tisztességesek velünk, mint amilyenek annak idején a németek voltak a franciákkal szemben. Nem véletlen, hogy ezt a sorrendet mondtam.

Turi Tibor

(Fotó: Ternovác István)